

² Binnen het project LEONED is het formuleren van docentcompetenties op het gebied van taal en diversiteit in voorbereiding.

³ De relatie met het 9-veldenmodel (Expertgroep Kwaliteit Lerarenopleiding Primair Onderwijs, 2004) kan uitgelegd worden aan de hand van onderstaand schema. Wij besteden in onze kennisbasis vooral aandacht aan de volgende vetgedrukte velden, waarbij de cursief gedrukte velden een geïntegreerd geheel uitmaken van de vetgedrukte cellen:

Theoretisch	Persoonsontwikkeling Identiteitsontwikkeling	<i>Leer- en ontwikkelingstheorieën?</i> ->	Wetenschappelijk fundament leerinhouden <i>(vooral kwadrant 3 en 4)</i>
Methodisch	Mogelijkheden / belemmeringen / problemen bij ontwikkeling en leren	(Vak)didactiek en pedagogiek <i>(kwadrant 2 en 4)</i>	<i>Opbouw, samenhang, toepassingen (uitgedrukt in domeinen en klaverbladen)</i>
Praktisch	Leefwereld en beleving van school en leerinhouden	Schoolmethodes	Leerinhouden <i>(kwadrant 1 en 3)</i>

Ronde 5

Jeroen Devlieghere & Judith Kat
Nederlandse Taalunie / Hogeschool INHOLLAND
Contact: jdevlieghere@taalunie.org
Judith.kat@inholland.nl

Het Taalforumspel. Spelen met taalachterstand en onderwijskansen in de lerarenopleiding

1. Inleiding

“In mijn klas zit een anderstalig jongetje dat nog nauwelijks Nederlands spreekt. Is het niet beter om zijn ouders ook Nederlands te leren spreken?”

De confrontatie met leerlingen die taalproblemen hebben op school leidt er niet zelden toe dat men zich cruciale vragen stelt over onderwijs Nederlands, zoals:

- hoe kunnen leerlingen thuis of op school het snelste Nederlands leren?
- hoe zorgen we ervoor dat alle leerlingen kunnen volgen in de les?
- wat is het belang van taalonderwijs voor het onderwijssucces van leerlingen?
- hoe ga je om met taal in andere lessen?

Over veel van deze kwesties is het laatste woord nog niet gezegd. Toch is er ondertussen al heel wat geweten over taalachterstand en taalverwerving. Jammer genoeg valt het voor leerkrachten die de hele dag voor de klas staan niet altijd mee om op de hoogte te blijven van de nieuwste inzichten en ontwikkelingen. En ook in de lerarenopleiding biedt het reguliere programma niet altijd de nodige ruimte om hierop in te gaan.

Voor wie zich wil informeren over taal- en onderwijsachterstand is er zeker geen tekort aan informatie. Wie daaraan twijfelt, moet maar eens googlen op ‘taalachterstand’ of verwante begrippen. Je zal zien dat het probleem eerder schuilt in het overaanbod: wie pasklare antwoorden zoekt op concrete vragen ziet al gauw door de bomen het bos niet meer (zie ook: Devlieghere & Vanhooren 2007). Bovendien zitten die antwoorden dan nog vaak vervat in moeilijk leesbare wetenschappelijke teksten.

2. Taalforum – kennisbank rond taalachterstand en onderwijskansen

Om daar iets aan te doen, heeft de Nederlandse Taalunie de website ‘Taalforum’ ontwikkeld. Deze website is gewijd aan de volgende vraag: *hoe kan de Nederlandse taalvaardigheid van leerlingen met een onderwijsachterstand zodanig verbeterd worden dat hun kans op schoolsucces vergroot?* Het Taalforum wil op een laagdrempelige manier in kaart brengen wat rond dit thema geweten is. Ook wil het Taalforum overleg en uitwisseling rond dit thema stimuleren.

Om het overaanbod aan informatie tegen te gaan, presenteert de Taalforum-website informatie over taal- en onderwijsachterstand als bondige antwoorden op eenvoudige, maar treffende vragen. De website poogt zo uit het uitgebreide informatieaanbod over taal- en onderwijsachterstand fundamentele kennis en inzichten te distilleren voor al wie geïnteresseerd is in het thema, maar de tijd noch de middelen heeft om zich doorheen massa's teksten en data te worstelen.

Het Taalforum wil echter niet de indruk wekken dat op alle vragen over taal- en onderwijsachterstand een eenvoudig, pasklaar antwoord gegeven kan worden. Om te laten zien dat veel problemen op een complexe manier met elkaar verweven zijn, kan men vanuit iedere vraag steeds doorklikken naar gerelateerde vragen die belangrijk zijn voor een goed begrip, en ook naar uitgebreidere toelichtingen met literatuurverwijzingen.

Daarbij worden bruggen geslagen tussen theoretische bedenkingen en meer praktische inzichten. Zo wil de Taalforum-website op termijn zowel een houvast bieden aan leerkrachten, als aan beleidsmakers, materiaalmakers, onderwijsbegeleiders, studenten, onderzoekers, etc.

3. Het Taalforumspel

Om de Taalforum-website ook inzetbaar te maken in de lerarenopleidingen, heeft de Nederlandse Taalunie het Taalforumspel laten ontwikkelen. Het pakket¹ stelt docenten in staat om met hun studenten op een leuke manier te werken rond het thema ‘taalachterstand en onderwijskansen’. Aan de hand van het Taalforumspel leren studenten informatie over taal- en onderwijsachterstand kennen, kritisch verwerken en vertalen naar hun eigen lespraktijk. En passant leren ze ook de Taalforum-website kennen.

Het Taalforumspel houdt het midden tussen het quiz-spel ‘Trivial Pursuit’ en ganzenbord. Door vragen over taal- en onderwijsachterstand correct te beantwoorden, leggen teams een parcours af op een spelbord. Het team dat als eerste met zijn pion de finish bereikt én daar nog een vraag juist kan beantwoorden, is de winnaar. Sommige spelvakjes bevatten extra opdrachten, wat een dosis onvoorspelbaarheid en spanning aan het spel toevoegt.

3.1 De functie van de website

De antwoorden die de spelende teams geven op de vragen worden door de andere teams gecontroleerd aan de hand van de informatie op de Taalforum-website. Die informatie komt niet woordelijk overeen met de antwoordopties op de vraagkaartjes, zodat ook de teams die niet aan de beurt zijn zich moeten buigen over de vraag die voorligt.

Om de website te kunnen gebruiken, moet per spelbord een computer of laptop met een internetverbinding beschikbaar zijn. Wie het spel zonder website wil spelen, kan gebruik maken van het antwoordersoverzicht dat bij het spelbord zit². Op die manier verloopt het spel sneller. Het nadeel hiervan is dat veel minder informatie over taalachterstand en onderwijskansen aan bod komt. Ook worden teams die niet aan de beurt zijn niet aangezet om mee na te denken over de vragen als ze een overzicht met alle antwoorden krijgen.

3.2 De rol van de docent

De docent leidt het spel in goede banen. Zijn of haar taken zijn:

- het doel van het spel uitleggen aan de studenten;
- de spelregels samen met de studenten overlopen;
- de voortgang van de teams opvolgen;
- het spelverloop bijsturen als dat nodig is (bijvoorbeeld wanneer het speltempo te laag ligt).

De belangrijkste taak van de docent is echter ervoor zorgen dat de focus voldoende op de inhoud blijft liggen en dat het spelelement niet de overhand krijgt. Dat kan bijvoorbeeld door interessante discussies tussen teams aan de hele klas voor te leggen. Daarnaast kan de docent de studenten ook vragen om bepaalde inhoud uit de quiz terug te koppelen naar hun ervaringen. Desgewenst kunnen docenten ook topics uit het spel opnemen in opleidingsonderdelen. Interessante topics kunnen bijvoorbeeld zijn:

- wat zijn precies de verschillen tussen thuistaal en schooltaal?
- wat zijn de huidige doelen van het onderwijs Nederlands?
- hoe verloopt de natuurlijke taalverwerving bij kinderen?
- etc.

3.3 Andere werkvormen

Met het materiaal van het Taalforumspel kunnen ook andere activiteiten uitgevoerd worden³. Zo kunnen lerarenopleidingen ook een bijdrage leveren aan de kennisbank van het Taalforum: studenten die een werkstuk of presentatie gemaakt hebben over het thema taalachterstand en onderwijskansen mogen deze insturen. De Taalforum-redactie beoordeelt of de ingezonden teksten in aanmerking komen voor opname. Daarbij gaat de voorkeur uit naar onderwerpen die nog niet zijn uitgewerkt op de website.

3.4 Meer informatie over het Taalforumspel

Meer informatie over het Taalforumspel (updates, uitbreidingen, andere werkvormen, etc.) is te vinden op www.taalforum.org/taalforumspel.

Referenties

Devlieghere, J. & S. Vanhooren (2007). "Wie zoekt, die vindt. een rondleiding langs internetvoorzieningen voor het onderwijs Nederlands". In: A. Van Gelderen (2007). *Eenentwintigste conferentie Het Schoolvak Nederlands*. Gent: Academia Press, p. 200-207.

Noten

¹ Het spelpakket bevat 4 spelborden met benodigdheden en is inzetbaar in groepen tot 36 studenten. Zowel tijdsduur als moeilijkheidsgraad zijn aanpasbaar, zodat het makkelijk in de opleiding geïntegreerd kan worden.

² Wie niet over voldoende internetverbindingen beschikt, maar toch gebruik wil maken van de informatie op de website, kan er ook voor kiezen om deze informatie in één keer af te drukken via een link op de website.

³ Andere mogelijke werkvormen met het materiaal van het Taalforumspel worden beschreven op de website van het Taalforum.

Ronde 6

Barbara Linsen

Arteveldehogeschool, Gent

Contact: barbara.linsen@arteveldehs.be

Boekenknabbels als boekpromotie

1. Inleiding

In de lessen ‘boekpromotie’ proberen we onze studenten te stimuleren opdrachten te bedenken bij boeken, waardoor kinderen aan de slag gaan met die boeken. Zo krijgen kinderen de kans om het boek eens vast te pakken, erin te bladeren, er eventueel aan te ruiken, te lachen met de grappige tekeningen, en, als ze zin hebben, het einde al te lezen. Zo kunnen ze echt proeven van het boek. Dat daarna dan een creatieve opdracht komt, graag! Maar wanneer het bovenstaande in acht wordt genomen, hebben de leerlingen veel meer informatie om hun affiche of hun nieuwe voorflap te ontwerpen. De lesideeën die ik in de presentatie meegeef, zijn bedoeld voor deze ‘proeffase’ van een les ‘boekpromotie’. Het zijn opdrachten waardoor kinderen eens knabbelen aan de boeken, ‘boekenknabbels’ dus.

2. Mogelijke werkvormen met de boekenknabbels?

De lesideeën zijn gegroeid vanuit het basisconcept ‘kinderen zijn in kleine groepjes met één boek aan de slag’. Afhankelijk van de tijd die je ter beschikking hebt, je onderwijsaanpak, en het aantal exemplaren dat je van één boek te pakken kunt krijgen, kun je anders met deze ‘boekenknabbels’ omgaan.